

Integrirana poljoprivreda

Kao što nam je svima poznato, poljoprivreda nije statičan sustav. Naprotiv, u poljoprivredi se gotovo svakodnevno događaju manje ili veće promjene, za koje se tek poslije određenog vremena može reći da li su one bile pozitivne ili su išle u negativnom smjeru, uzrokujući manje ili više negativne (štetne) učinke na okoliš, te na direktan ili indirektan način na Čovjeka. U poljoprivredi se, kao uostalom i u drugim disciplinama, svaki „pokušaj-pogreška-rješenje“, svrstavaju u određeni sustav, a u ovom slučaju *sustav poljoprivredne proizvodnje*. Ono što je ključno, nijedan od tih sustava nije konačan, već je podložan promjenama. No, kako god bilo ili kako god mi gledali na „pokušaje i pogreške“, u iznalaženju najprihvatljivijih (ne nužno i najboljih) rješenja, od prvih početaka Čovjekovog zanimanja za poljoprivredu i proizvodnju hrane, pa sve do današnjih dana, linija razvoja je položena uzlazno – u cilju napretka.

Jedan od zadnjih „iskoraka“ u prihvaćanju novih sustava poljoprivredne proizvodnje na našem području, bila je ekološka poljoprivreda. No, kako to obično biva, u ovakvom sustavu mjerila vrijednosti, razvojne etape Čovjekove svijesti, društvenih, socijalnih i gospodarskih konotacija uopće, ekološka poljoprivreda nije prihvaćena u onoj mjeri u kojoj je to bilo očekivano. Zašto ovo pišem? Prvenstveno iz tog razloga što su se mogle čuti kritike na račun integrirane poljoprivrede, kao „...još jedne u nizu poljoprivrednih sustava koji će propasti, a tako je bilo i s ekološkom poljoprivredom...“.

Značajke integrirane poljoprivrede

Integrirana poljoprivreda predstavlja dio kompleksnog sustava održivog razvoja, koji u osnovi kaže da tlo, ali i ostala prirodna bogatstva, moraju ostati u istom ili boljem stanju za slijedeće generacije u odnosu na zatečeno stanje od prethodnih generacija. Riječ „integrirana“ u ovom slučaju znači da je u poljoprivrednu proizvodnju objedinjeno (integrirano, uključeno) i ekološko i ekonomsko gospodarenje. Dakle, integrirana poljoprivreda koristi ekološki i ekonomski prihvatljive agrotehničke mjere.

Novi Pravilnik o integriranoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda stupio je na snagu u ožujku 2010. godine (NN 32/2010), a njime se uređuje sustav tzv. integrirane proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, način i uvjeti upisa u Upisnik proizvođača, označavanje i stavljanje na tržište takvih proizvoda i mnoga druga pitanja vezana za provođenje sustava integrirane poljoprivredne proizvodnje.

Prihvaćanje koncepta integrirane poljoprivredne proizvodnje ne znači istovremeno „zaboravljanje“ ili napuštanje ekološke poljoprivrede. No, zasigurno je da će se izvjestan broj ekoloških proizvođača orijentirati (ili je to već učinio), na integriranu poljoprivrednu proizvodnju. Glavni razlozi ovome leže u samom konceptu integrirane poljoprivrede, a u prvom redu (što je i najbitnije), to je činjenica da se smiju primjenjivati (ograničeno i uz strogu kontrolu), kemijska zaštitna sredstva, mineralna gnojiva i sl., iz čega proizlazi da će ovakva proizvodnja biti konkurentnija, ali i manje rizična od ekološke poljoprivredne proizvodnje. Nadalje, prihvaćanje ovoga koncepta integrirane poljoprivredne proizvodnje, neće nestati niti konvencionalna poljoprivreda, koja je uostalom na području RH i zastupljena u najvećem postotku.

Prema osobnom stavu, u usporedbi sva tri sustava (konvencionalni, ekološki, integrirani), integrirana poljoprivreda predstavlja najbolje izbalansirani odnos najvažnijih čimbenika koji određuju svaki sustav poljoprivredne proizvodnje: zdravstvena kvaliteta proizvoda (hrane), ekonomska efikasnost (ponuda-potražnja, visina proizvodnje), utjecaj na okoliš, faktor rizika proizvodnje i dr. Ovo je u konačnici i osnovni cilj uvođenja integrirane poljoprivredne proizvodnje; proizvodnja ekonomski isplativih i ekološki prihvatljivih poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, u cilju zaštite zdravlja ljudi, životinja, prirode i okoliša te zaštite interesa potrošača.

Osnove integrirane proizvodnje ratarskih kultura

(Osvrt Tehnološke upute)

Vezano uz navedeni cilj i koncept, integrirana poljoprivredna proizvodnja ratarskih kultura treba voditi računa o:

- smanjenju zagađenja tla, voda i zraka, odnosno čuvanju okoliša i prirodnih staništa,
- čuvanju i poticanju plodnosti tla,
- čuvanju i poticanju biološke raznolikosti, te poticanju prirodnih mehanizama regulacije.

Najmanja površina za Upisnik proizvođača, na kojoj se može provoditi integrirana poljoprivredna proizvodnja je 0,5 ha, uz poštivanje minimalno trogodišnjeg plodoreda. Pri izboru zemljišta za ovaj sustav proizvodnje, treba voditi računa o agroekološkim zahtjevima uzgajanih kultura, odnosno o: klimatskim prilikama, svojstvima tla, reljefa i sl. Preporuka je da se proizvodnja odvija na zemljištu s nagibom do 8%, a ako se proizvodnja odvija na zemljištu s nagibom od 8-15%, tada je potrebno primjenjivati mjere zaštite od erozije tla, dok je proizvodnja na zemljištu s nagibom većim od 15%, strogo zabranjena.

Glavni koncept obrade tla u integriranom sustavu proizvodnje, svodi se na minimalan broj zahvata obrade potrebnih za postizanje pogodnih uvjeta za rast i razvoj ratarskih kultura. Kao glavni zadaci obrade tla navode se: očuvanje, odnosno poboljšanje strukture tla, prirodne ravnoteže biološke komponente tla, potencijalne prirodne plodnosti tla, sprječavanje erozije tla i hranjivih tvari. U usporedbi s konvencionalnom obradom tla, koju i najbolje poznajemo, u integriranoj se ratarskoj proizvodnji za neke postupke donose *zabrane, zahtijevane mjere i preporuke*, dok su se u konvencionalnoj proizvodnji svi ovi postupci svodili „samo“ na preporuku. *Zabranjeni su*: paljenje žetvenih ostataka, obrada smrznutog tla, primjena zahvata obrade tla u prevlažnim ili presuhim uvjetima, kao i primjena oruđa kojima se narušava kvaliteta tla (taban obrade, pokorica i sl.). *Od zahtijevanih mjera* to su: održavanje ili poticanje razvoja populacije korisnih organizama tla, obrada pri povoljnim stanjima tla za obradu, obrada nagnutih terena okomito na smjer nagiba (sprječavanje erozije), održavanje i obogaćivanje tla organskom tvari (razne mjere i postupci), kontrola plodnosti tla i potrebe za gnojivima, briga o odgovarajućoj pH reakciji tla (utječe na pristupačnost biljnih hraniva), zaoravanje potencijalno opasnih žetvenih ostataka.

Od ostalih mjera (ali ne i manje bitnih), navodi se obavezna primjena plodoreda, koja ima odnosno treba, ispuniti tri osnovna zadatka: a) gospodarsko-tehničko-organizacijski, b) ekonomski i c) biološki, s glavnim ciljevima: ostvarivanje najracionalnijih i optimalnih bioloških, organizacijskih i prostornih utjecaja na tlo i biljku. Nadalje, veliki se naglasak daje na pravilno postupanje u provedbi gnojidbe (organske i mineralne), odnosno ishrane biljaka, odabira kultivara, navodnjavanje, bioraznolikost, skladištenje proizvoda, te zaštitu ratarskih usjeva.

Završna misao

Prema objavljenim podacima Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, za 2010. godinu, voće se prema integriranom sustavu u RH proizvodilo na 152,28 ha, povrće na 18,51 ha, dok se u vinogradarstvu i ratarstvu ovaj sustav nije primjenjivao. Ukupno je bilo 23 registrirana proizvođača. Kaže se da je svaki početak težak, tako da će vjerojatno biti i u ovom slučaju. Samo se iskreno nadam, da će problema vezanih za primjenu i cjelokupno šire prihvaćanje i funkcioniranje sustava integrirane poljoprivredne proizvodnje, biti daleko manje nego je to bilo sa ekološkom poljoprivredom.

Prof. dr. sc. Danijel Jug